2016D06012

INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken bestond bij enkele fracties de behoefte de Minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake de brief d.d. 5 februari 2016 bevattende de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 februari 2016 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1583).

De voorzitter van de commissie,
Eijsink

De griffier van de commissie,
Van Toor

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Minister inzake de Raad Buitenlandse Zaken van 15 februari 2016, maar betreuren het dat het verslag van de Informele Raad Buitenlandse Zaken (Gymnich) van 4–5 februari 2016 uitbleef. Genoemde leden hebben over de geannoteerde agenda nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 februari 2016. De leden van de PVV-fractie hebben hierbij nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 februari 2016. Graag willen voornoemde leden de Minister nog enkele vragen voorleggen.

Wit-Rusland

De sancties tegen Wit-Rusland, namelijk de maatregelen tegen 170 van de 174 personen en 3 entiteiten, zijn opgeschort tot en met 29 februari 2016. Volgens de Minister zal de Raad zich, naar verwachting, uitspreken over hoe om te gaan met deze sancties. Graag ontvangen de leden van de VVD-fractie een uitgebreide toelichting van de Minister over hoe hij verwacht dat de Raad zich zal uitspreken. Kan de Minister de Nederlandse inbreng in de discussie over hoe om te gaan met deze sancties toelichten?

De Minister schrijft ook voornemens te zijn de Nederlandse banden met Wit-Rusland te intensiveren om nauwer betrokken te geraken bij de politieke situatie ter plaatse. Daarvoor wordt onder meer een Tijdelijke Zaakgelastigde in Minsk geplaatst. De leden van de VVD-fractie zouden graag meer inzicht krijgen van de Minister over hoe de Tijdelijke Zaakgelastigde de Nederlandse banden met Wit-Rusland gaat intensiveren? Met welk takenpakket en specifieke opdracht zal hij richting Wit-Rusland gaan?

De leden van de PvdA-fractie merken op dat er in Wit-Rusland nog altijd weinig tekenen van echte vooruitgang te zien zijn. Weliswaar liet het regime vorig jaar een aantal politieke gevangenen vrij, maar daar staat tegenover dat de presidentsverkiezingen van oktober 2015 volgens het eindrapport van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) wederom bol stonden van de onregelmatigheden. Er waren grote problemen bij de telling van de stemmen (30 procent van de stembureaus werd als slecht of zeer slecht beoordeeld) en ook in de campagne was sprake van een ongelijk speelveld door vermenging van staat en partij. Sterke vermoedens van stembusfraude doen twijfels rijzen over de uitslag, zo stelt de OVSE. Ook op andere terreinen zoals vrijheid van meningsuiting en recht van vergadering is amper progressie zichtbaar, zo staat ook in de geannoteerde agenda. De leden van de PvdA-fractie ontvangen graag een toelichting.

De leden van de PvdA-fractie zijn eerder al zeer kritisch geweest op het besluit van de EU in oktober 2015 om een groot gedeelte van de sancties tegen Wit-Rusland op te heffen. Dit besluit past niet bij de waarden die de Europese Unie (EU) hanteert en verkleint de geloofwaardigheid van de EU. Natuurlijk is er oog voor de rol die Wit-Rusland speelt bij de bemiddeling in het conflict in Oekraïne en natuurlijk verwelkomen wij eventuele bereidheid die het Wit-Russische regime toont om de banden met het Westen aan te halen. Desondanks menen de leden van de PvdA-fractie dat het veel te vroeg is voor het opheffen van sancties. Daarvoor zijn wezenlijke en structurele stappen in de goede richting nodig, en die

hebben we tot nu toe helaas niet gezien. Wat dat betreft kunnen de parlementsverkiezingen die in september van dit jaar in Wit-Rusland worden gehouden een nieuw meetmoment zijn als het gaat om eventuele stappen in de goede richting. De leden van de PvdA-fractie ontvangen graag een reactie.

De leden van de PvdA-fractie vinden dat ze het aan zichzelf en aan alle mensenrechtenverdedigers in Wit-Rusland verplicht zijn om maximale druk te houden op het regime van President Loekasjenko om de benodigde veranderingen door te voeren. Deelt de Minister de opvatting dat verdere verlichting van de sancties nu onbespreekbaar is? Kan de Minister aangeven of er binnen de EU gelijkgestemde landen zijn die op dit moment het opheffen van de sancties tegen Wit-Rusland ook te vroeg vinden?

Tijdens de Raad Buitenlandse Zaken begin volgende week zal gesproken worden over de toekomstige relaties van de EU met Wit-Rusland. In de brief van de Minister staat dat de Raad zich naar verwachting zal uitspreken over de vraag hoe om te gaan met de sancties die in het verleden tegen Wit-Rusland zijn ingesteld. In deze discussie pleit het kabinet voor het beleid van kritisch engagement, waarbij Wit-Rusland op haar daden zal worden beoordeeld. Daar wordt aan toegevoegd dat het voor Nederland van belang is dat een verbreding van de relatie tussen de EU en Wit-Rusland bijdraagt aan het versterken van de mensenrechtensituatie in het land. De leden van de SP-fractie vragen de Minister nader toe te lichten wat met «kritisch engagement» wordt bedoeld. Kan ook een beeld geschetst worden van de ontwikkeling in Wit-Rusland met betrekking tot het respecteren van mensenrechten? Kan gesteld worden dat er significante verbetering optreedt en is de verwachting dat deze trend zich voortzet? Kan de Minister tenslotte aangeven of er studie is gedaan naar het effect van de sancties tegen Wit-Rusland? Zo ja, wat zijn hier de bevindingen? Zo nee, hoe beoordeelt de Minister het effect van de sancties tegen Wit-Rusland? De leden van de SP-fractie ontvangen graag een toelichting.

De leden van de D66-fractie merken op dat de huidige president van Wit-Rusland, die sinds 20 juli 1994 president is, ook wel «de laatste dictator van Europa» wordt genoemd. Met dat in het achterhoofd vinden de leden van de D66-fractie het opmerkelijk dat de Minister in de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken vooral de constructieve rol van de Wit-Russische president Loekasjenko benadrukt. De Minister meldt bijvoorbeeld dat de OVSE van mening is dat de laatste presidentsverkiezingen een verbetering waren ten opzichte van eerdere verkiezingen. De OVSE heeft echter ook veel kritische woorden, die in de geannoteerde agenda nauwelijks aan bod komen. Kan de Minister toelichten waarom hij het toch nodig acht om de positieve punten uit de evaluatie te halen? Eveneens benadrukt de Minister dat Wit-Rusland de banden met het Westen wil aanhalen. De leden van de D66-fractie willen vooral van de Minister weten of dit ook andersom geldt, en of de Minister namens Nederland van plan is om de banden aan te halen met Wit-Rusland? De genoemde leden horen graag van de Minister of hij voornemens is samen te werken met de laatste dictator van Europa?

De leden van de D66-fractie constateren dat de Minister stelt dat het kabinet Wit-Rusland zal blijven beoordelen op daadwerkelijke concrete verbeteringen van de mensenrechtensituatie. Tevens wil de Minister in dialoog treden over de mensenrechtensituatie. De genoemde leden vinden dit een goed uitgangspunt en onderschrijven deze aanpak. Wel zijn de genoemde leden benieuwd hoe dit beleid concreet wordt vorm gegeven. Kan de Minister toelichten wat zijn eigen inspanningen zijn en

die van de mensenrechtenambassadeur ten aanzien van Wit-Rusland? Hoe vaak hebben de Minister en/of de mensenrechtenambassadeur al Wit-Rusland bezocht? Hoe vaak heeft de Minister en/of de mensenrechtenambassadeur met officiële vertegenwoordigers van Wit-Rusland gesproken? En op welke wijze onderhoudt de Minister en/of de mensenrechtenambassadeur contact met activisten en maatschappelijke organisaties uit Wit-Rusland die zich inzetten voor verbetering van de mensenrechten?

Moldavië

Door de protesten in Moldavië tegen de nieuwe regering, onder leiding van Minister-President Pavel Filip, is de uitvoering van de hervormingsagenda, die voortvloeit uit het EU-associatieakkoord, gestagneerd. Volgens de Minister verdient Moldavië Nederlandse steun in deze periode, zodat de eerder genoemde noodzakelijke hervormingen uitgevoerd kunnen worden. Kan de Minister toelichten hoe hij de Nederlandse steun ziet vorm nemen? Wanneer denkt de Minister dat het uitvoeren van de hervormingen door Moldavië wordt hervat? De leden van de VVD-fractie ontvangen graag een reactie.

De leden van de PvdA-fractie constateren dat de situatie in Moldavië zorgelijk is. Het laatste jaar werd gekenmerkt door diverse politieke crises, grote maatschappelijke onrust en financieel verkeert het land in zwaar weer. Tot de beoogde ring van stabiele en veilige landen rondom de EU behoort uiteraard ook Moldavië. Hierbij speelt ook de geopolitieke component een rol in de vorm van de druk die Rusland uitoefent, bijvoorbeeld via economische sancties, sinds Moldavië besloot om een associatieverdrag met de EU aan te gaan. Welke besprekingen lopen er nu tussen de Europese Unie en Moldavië en wat is de inzet van deze besprekingen? Wat is de laatste stand van zaken rondom de opstelling van Rusland richting Moldavië?

De leden van de SP-fractie lezen in de brief dat de Minister over Moldavië stelt dat het van belang is dat de Moldavische bevolking ervaart dat de EU eisen stelt aan de Moldavische regering in ruil voor verdere ondersteuning en dat de EU duidelijk zal moeten maken op welke wijze zij het transitieproces van Moldavië wil ondersteunen en onder welke voorwaarden. De leden van de SP-fractie vragen de Minister of kan worden toegelicht wat hiermee wordt bedoeld. Kan de Minister verder ingaan op de situatie in Moldavië, waar demonstranten kort geleden het parlement bestormden omdat er net een nieuwe, pro-Europese regering was goedgekeurd? Hoe duidt de Minister de huidige politieke crisis en wat is de stand van zaken wat betreft de opheldering van de verduistering van 1 miljard euro van de grootste drie banken in het land? De leden van de SP-fractie ontvangen graag een toelichting.

De leden van de D66-fractie constateren dat na het aftreden van de vorige regering op 29 oktober jl. er zonder verkiezingen een nieuwe regering is aangetreden in Moldavië op 20 januari jl. Dit heeft geleid tot protesten. De genoemde leden vragen de Minister of het mogelijk is dit nader te duiden? In het verlengde daarvan vragen deze leden hoe de Minister het beoordeelt dat het Moldavische parlement onverwacht heeft ingestemd met een nieuwe regering? En hoe duidt de Minister de protesten? Welke conclusie kan daar aan worden verbonden?

De Minister merkt in de geannoteerde agenda op dat het «noodzakelijk is dat de EU niet van de zijlijn toekijkt, maar zich een mening vormt over de ontwikkeling in Moldavië en beziet weke positieve rol het kan spelen». De leden van de D66-fractie zijn het daar mee eens, maar merken tegelij-

kertijd op dat dit nogal een algemene stelling is. Kan de Minister nader concretiseren welke rol hij ziet weggelegd voor de EU? Aan welke instrumenten en middelen denkt de Minister? En welke «eenduidige boodschap» moet de EU dan uitdragen?

Libië

De leden van de VVD-fractie hebben voorts een paar vragen en opmerkingen inzake Libië. Kan de Minister bevestigen dat het *House of Representatives* (HoR) in Tobroek binnen 10 dagen na 25 januari jl. een nieuw voorstel heeft ontvangen van de Presidentiële Raad? Zo ja, kan de Minister toelichten hoe de HoR hierop gereageerd heeft? Het feit dat de HoR het politieke akkoord van 17 december jl. geaccepteerd heeft m.u.v. art 8, over het opperbevel van het leger, laat zien dat er nog geen overeenkomst is bereikt over de positie van generaal Haftar. Kan de Minister dit bevestigen? Wat is de laatste stand van zaken?

De Minister schijft dat een partner in de vorm van een eenheidsregering in Libië noodzakelijk is voor een effectieve aanpak van ISIS aldaar. Op welke wijze denkt de Minister ISIS te kunnen bestrijden in samenwerking met een eenheidsregering? Kan de Minister concrete maatregelen noemen die hij in dat geval voor ogen heeft? En als een eenheidsregering uitblijft, hoe ziet de Minister de aanpak van ISIS in Libië dan vormnemen? Een aantal landen heeft al laten weten mee te willen doen met de (militaire) aanpak van ISIS in Libië. Ziet de Minister een mogelijkheid voor een Nederlandse bijdrage? De leden van de VVD-fractie ontvangen graag een toelichting.

Tot slot vernemen de leden van de VVD-fractie graag of de Minister kennis heeft genomen van de berichten waarin gesproken wordt dat er meer dan 6500 ISIS strijders zich bevinden in Libië, onder meer omdat het voor de strijders telkens moeilijker wordt om Syrië binnen te komen (http://edition.cnn.com/2016/02/04/politics/isis-fighters-libya-syria-iraq/)? Kan de Minister ook bevestigen dat hij kennis heeft genomen van de berichten over de voltooide anti-terreur barrière op de grens tussen Tunesië en Libië (http://www.bbc.com/news/world-africa-35515229)? Kan de Minister beide berichten meenemen in zijn brief over de actuele situatie in Libië aan de Tweede Kamer?

De leden van de PvdA-fractie merken op dat de ontwikkelingen in Libië niet positief zijn gezien de opmars van ISIS. De aanhoudende politieke chaos en het machtsvacuüm dat daardoor ontstaat biedt kansen aan ISIS om steeds vastere voet aan de grond te krijgen. De volle inzet op het politieke proces in de richting van een stabiele eenheidsregering is hier van doorslaggevend belang om te voorkomen dat ISIS haar verzwakte positie in Irak en Syrië compenseert met een nieuwe machtsbasis in Libië. De leden van de PvdA-fractie hopen dat de toegezegde brief met een uitgebreide update over de laatste stand van zaken snel naar de Tweede Kamer komt. Daarnaast zou het nuttig zijn om informatie krijgen over de manier waarop de bondgenoten tegen de Libische situatie en de opmars van ISIS aldaar aankijken, zo vinden de leden van de PvdA-fractie.

Wat Libië betreft delen de leden van de SP-fractie de grote zorgen van de internationale gemeenschap over de aanwezigheid van IS in het land. Er wordt, vijf jaar na de NAVO-interventie in het land, in internationaal verband steeds openlijker gesproken over het militair bestrijden van IS in Libië. Kan de Minister ingaan op de oorzaken voor het ontstaan van IS en andere, vergelijkbare Al Qaida achtige groepen in Libië? Ziet u hier een relatie met de NAVO-interventie in 2011? De leden van de SP-fractie ontvangen graag een toelichting.

Waar IS in Irak en Syrië IS terrein verliest, wint IS in Libië steeds meer gebied. De leden van de PVV-fractie lezen dat de internationale gemeenschap zich zorgen maakt over de aanwezigheid van IS in Libië. De Minister geeft aan dat momenteel in samenwerking met Libische partners wordt gekeken waar behoefte is aan ondersteuning. De leden van de PVV-fractie willen graag weten wie deze Libische partners zijn, aangezien het internationaal erkende parlement in Libië onlangs een plan van de Verenigde Naties voor een regering van nationale eenheid heeft verworpen (http://www.nrc.nl/handelsblad/2016/01/26/libie-regering-in-tobruk-wijst-eenheidsplan-af-1584736). Ook wil de PVV-fractie graag weten waar deze samenwerking uit bestaat? Op welke manier wordt aan deze samenwerking vorm gegeven?

Voorts willen de leden van de PVV-fractie graag weten of het klopt dat dat de Amerikaanse Minister van Defensie vandaag (d.d. 10 februari 2016) zijn NAVO-collega's zal polsen over een eventuele militaire interventie (http://www.volkskrant.nl/buitenland/vs-zoeken-steun-voor-derde-front-tegen-is-in-libie~a4241592/)? Zo ja, wat is de standpunt van het kabinet indien dit zal gebeuren? Is de Minister van mening dat IS op alle mogelijke fronten bestreden dient te worden? Zo ja, op welke manier? Zo neen, waarom niet?

De leden van de D66-fractie achten het positief dat tijdens de Raad uitgebreid zal worden stilgestaan bij de situatie in Libië. Temeer omdat ISIS steeds meer voet aan de grond krijgt in Libië. Bovendien zijn in de media verschillende berichten verschenen dat wellicht een militaire missie zal plaatsvinden in Libië. Daarbij wordt tevens vermeld dat Nederland wellicht zal deelnemen aan een dergelijke missie. De genoemde leden ontvangen graag een toelichting van de Minister of deze berichten in de media kloppen, en of de Nederlandse regering voornemens is ene bijdrage te leveren aan een eventuele anti-ISIS-missie in Libië? Kan de Minister tevens ingaan op de vraag of de mogelijkheid van een anti-ISIS-missie in Libië wordt besproken tijdens de Raad Buitenlandse Zaken?

Libanon

De leden van de PvdA-fractie constateren dat Libanon een belangrijke rol speelt in de regio, zeker als het gaat om de opvang van vluchtelingen. Het land neemt een ongekend aantal vluchtelingen op en verdient in dat kader de steun van de Europese Unie om te zorgen dat het land niet bezwijkt onder de grote aantallen. De extra middelen die tijdens de Syrië-conferentie in Londen vorige week zijn toegezegd, verwelkomen de leden van de PvdA-fractie van harte.

Een andere manier van steun aan Libanon, maar ook aan een land als Jordanië dat net als Libanon een grote rol speelt in de regionale opvang van vluchtelingen, is het bieden van zachte leningen en handelspreferenties. Samen met de VVD-fractie heeft de PvdA-fractie tijdens de plenaire behandeling van de begroting voor Buitenlandse Zaken voor het jaar 2016 d.d. 19 november 2015 een motie ingediend die de regering verzocht om in samenwerking met andere donorlanden te bewerkstelligen dat zachte leningen en handelspreferenties ook op structurele wijze kunnen worden geboden aan landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika die door de vluchtelingencrisis worden getroffen en niet per definitie gelden als lage inkomenslanden (zoals Libanon en Jordanië). Wat is de laatste stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van deze motie? De leden van de PvdA-fractie ontvangen graag een toelichting.

Over Libanon staat in de brief dat het in wederzijds belang van de EU en Libanon is dat Libanon in staat blijft om de grote aantallen vluchtelingen op te vangen en hier niet onder bezwijkt. De leden van de SP-fractie vragen de Minister hier nader op in te gaan. Moet vastgesteld worden dat Libanon op dit moment niet beschikt over de capaciteiten om het grote aantal vluchtelingen op te vangen? Wat is er nodig zodat Libanon daartoe wel in staat is? Dragen alle EU-landen voldoende bij – een fair share – voor vluchtelingenopvang in Libanon? Zo nee, welke niet en worden deze landen daarop aangesproken?

De leden van de D66-fractie zijn het met de Minister eens dat Libanon een belangrijke rol speelt in het vluchtelingenvraagstuk. De genoemde leden horen graag nog van de Minister hoeveel en welke steun er vanuit Nederland nou precies naar Libanon gaat. Tevens willen de leden van de D66-fractie graag weten of de Minister bereid is een structureler partnerschap aan te gaan met Libanon. Zijn er in Europees verband plannen om een soortgelijk partnerschap, zoals die met Turkije, aan te gaan? Zo nee, waarom niet? Daarnaast vragen de leden van de D66-fractie de Minister of er ook soortgelijke aandacht naar Jordanië uitgaat? Kan de Minister die benadering verder toelichten?

Oekraïne

Met betrekking tot Oekraïne vragen de leden van de SP-fractie de Minister te reageren op uitlatingen van de Deense Minister van Buitenlandse Zaken dat Oekraïne haast moet maken met hervormingen die voortvloeien uit de in de Minsk Akkoorden vastgelegde afspraken. De Deense Minister stelde, aldus mediaberichten, dat het voor Europa heel moeilijk wordt om de sancties tegen Rusland in gezamenlijkheid voort te zetten als Oekraïne zich niet aan gemaakte afspraken houdt. Deelt de Minister deze opvatting? Kan de Minister ook reageren op recente uitlatingen van de Oekraïense president Poroshenko dat hij niet van plan is de oostelijke regio, de Donbass, meer autonomie te geven? Wat klopt hiervan? Welke verplichtingen vloeien op dit punt voort uit de Minsk Akkoorden? De leden van de SP-fractie ontvangen graag een toelichting.

Turkije

De leden van de SP-fractie vragen, betreffende Turkije, de Minister te reageren op berichten over de zeer zorgelijke omstandigheden in het zuidoosten van Turkije. Volgens Amnesty International maakt Turkije zich in het zuidoosten van het land schuldig aan collectieve bestraffing van de voornamelijk Koerdische inwoners aldaar door middel van militaire operaties en avondklokken. Is de Minister het daarmee eens? Zo ja, welke consequenties worden daaraan verbonden? De Minister heeft steeds gesteld dat het optreden van de Turkse regering proportioneel moet zijn en dat het respect voor mensenrechten voorop dient te staan. Moet niet geconcludeerd worden dat daar geen sprake van is? Is de Minister bereid bij de Turkse autoriteiten aan te dringen per direct over te gaan tot een staakt-het-vuren?

Tenslotte vragen de leden van de SP-fractie de Minister een oordeel te geven over het gebruik van terrorismewetgeving in Turkije, waaronder recent in de aanklacht tegen de twee journalisten van de Turkse krant Cumhuriyet. Is de Minister van opvatting dat in Turkije misbruik wordt gemaakt van de terrorismewetgeving om critici van de regering te vervolgen? Zo nee, waarom niet? Kan ook worden aangegeven wat het kabinet doet, eventueel in EU-verband, om eraan bij te dragen dat de twee journalisten een eerlijk proces krijgen?

Iran

De leden van de PVV-fractie hebben nog enkele opmerkingen met betrekking tot het beleid ten aanzien van Iran. Het kabinet en vele anderen hebben op dit moment dollartekens in de ogen met betrekking tot Iran. Is de Minister het met voornoemde leden eens dat Iran nog altijd op grote schaal mensenrechten schendt, en dat hier sinds de conclusies van het Internationaal Atoomenergieagentschap niets aan is veranderd? Zo neen, waarom niet? Zo ja, is de Minister het dan ook met de PVV-fractie eens dat de jubelstemming met betrekking tot het sluiten van handelsverdragen met Iran onterecht en misplaatst is, omdat mensenrechten, democratie en andere vrijheden die inherent zijn aan de Westerse wereld niet alleen belangrijk kunnen worden geacht zoals die op dat moment van pas komen? Is de Minister het met de leden van de PVV-fractie eens dat schending van mensenrechten en corruptie niet uit een land verdreven kan worden door het aangaan van een dialoog? Zo neen, waarom niet?

Overig

De leden van de D66-fractie willen graag van de gelegenheid gebruik maken om de Minister vragen te stellen over de sancties op Rusland. Zoals bekend heeft de EU sancties ingesteld op Rusland omdat door Rusland de situatie in Oekraïne verslechtert. De genoemde leden zijn van mening dat door Rusland ook in Syrië de situatie zeer ernstig verslechtert. Rusland maakt vele burgerslachtoffers onder de Syrische bevolking, bestookt burgerdoelen, en gebruikt clustermunitie. De genoemde leden willen de Minister daarom verzoeken tijdens de Raad Buitenlandse Zaken te pleiten voor aanvullende sancties namens de EU tegen Rusland vanwege dit destabiliserend optreden in Syrië. Indien de Minister hier niet toe bereid is, ontvangen de genoemde leden graag een uitgebreid motivatie van deze keuze. Tevens vragen deze leden de Minister toe te lichten welke andere maatregelen kunnen worden genomen ten aanzien van Rusland als gevolg van het destabiliserend optreden van Rusland in Syrië.